

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึงการสรุปผล การอภิปรายผล และการเสนอข้อเสนอนแนะของการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษามัธยมศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เกี่ยวข้องกับงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 106 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ จำนวน 106 คน และหัวหน้าหมวดวิชา จำนวน 954 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 1,060 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับสำหรับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และฉบับสำหรับหัวหน้าหมวดวิชา เพื่อสอบถามสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการและปลายเปิด
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและรับคืนแบบสอบถามโดยใช้บริการทางไปรษณีย์ และด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งสิ้น จำนวน 1,060 ฉบับ ได้รับกลับคืน 909 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.75
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป ดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 6 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี

1.2 สถานภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีอายุราชการระหว่าง 16 - 20 ปี ดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 6 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี

2. ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่นที่ใช้ในงานวิชาการ

2.1 งานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยงานด้านหลักสูตร งานด้านการจัดการเรียนการสอน และงานด้านการวัดผลประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า ทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร นำมาใช้ในงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ มีดังนี้

ก. งานด้านหลักสูตร

การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ อาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น

การพิจารณาสร้างหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสถานที่ราชการ

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น

การจัดทำแผนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น

การทำบันทึกการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การจัดทำตารางสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ อาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น และสถานที่ราชการ

การจัดครู เข้าสอนและการสอนแทน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การจัดแผนการเรียนและการจัดนักเรียน เข้าแผนการเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ อาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น และสถาบันการศึกษาอื่น

การผลิตสื่อและอุปกรณ์การสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น

การพัฒนาครู อบรมครู เรื่องการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น

การจัดกิจกรรมบังคับในหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ อาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ข. งานด้านการจัดการเรียนการสอน

การสร้าง เสริม เทคนิคและวิธีสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานอื่น

ค. งานด้านการวัดผลและประเมินผล

การพิจารณาวิธีการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การสร้าง เครื่องมือวัดผลการเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การจัดทำทะเบียนวัดผลการรายงานผลความก้าวหน้าของนักเรียน
โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

2.2 งานวิชาการด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย
งานด้านบุคลากร งานด้านอาคารสถานที่ และงานด้านบริการ ผลการวิจัย พบว่าทรัพยากร
ท้องถิ่นที่โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร นำมาใช้ในงานวิชาการ
ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ มีดังนี้

ก. งานด้านบุคลากร

การปฐมนิเทศครูใหม่ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ ศึกษานิเทศก์
นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การพัฒนา และอบรมครูด้านอื่น ๆ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้
ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น

ข. งานด้านอาคารสถานที่

การใช้อาคารเรียนและห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้สถานที่
ราชการและสถาบันการศึกษาอื่น

การใช้ห้องฝึกปฏิบัติงาน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้สถานที่ราชการ
และสถานประกอบการ

การใช้พื้นที่บริเวณปฏิบัติงาน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้สถานประกอบการ
สถานที่ราชการ และ วัด โบสถ์ มัสยิด

ค. งานด้านบริการ

การแนะแนว โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และผู้ประสบผลสำเร็จในงานอาชีพ

การสอนซ่อม เสริม โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
และสถานที่ราชการ

การจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้อาจารย์จาก
สถาบันการศึกษาอื่น โสภโศคนุปรณ์จากหน่วยงานอื่น วนอุทยาน และ วัด โบสถ์ มัสยิด

การให้บริการโสตทัศนศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้โสตทัศนุปรณ์
จากหน่วยงานอื่น สถานีวิทยุ โทรทัศน์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การสนับสนุนส่งเสริมห้องสมุด โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ห้องสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดอื่น ๆ และผู้ปกครองนักเรียน

การให้บริการด้านพยาบาลและอนามัย โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและสถานที่ราชการ

การให้บริการด้านโภชนาการ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านและสถานประกอบการ

3. ลักษณะการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ

ลักษณะการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางบุคคล ลักษณะการใช้ทรัพยากรที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ได้แก่ การเชิญเข้าร่วม เป็นกรรมการวางแผนและพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนและขอคำปรึกษาหรือขอเสนอแนะ โดยใช้กับทรัพยากรประเภทผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านศึกษานิเทศก์และนักวิชาการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างทรัพยากรกับบุคลากรในโรงเรียน โดยใช้กับทรัพยากรประเภท อาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น และการขอสนับสนุนเรื่องงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา โดยใช้กับทรัพยากรประเภท ผู้ปกครองนักเรียน

3.2 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ลักษณะการใช้ทรัพยากรที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ได้แก่ ทัศนศึกษาหรือการศึกษานอกสถานที่ โดยใช้กับทรัพยากรประเภทสถาบันการศึกษาอื่น สถานที่ราชการ และสถานประกอบการ ส่งนักเรียนไปหาประสบการณ์โดยการฝึกงาน โดยใช้กับทรัพยากรประเภท สถานประกอบการ มอบหมายงานให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยใช้กับทรัพยากรประเภท หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดอื่น ขอยืมเอกสารทางวิชาการ โดยใช้กับทรัพยากรประเภท สถาบันการศึกษาอื่น และสถานที่ราชการ เป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของโรงเรียน โดยใช้กับทรัพยากรประเภท สถาบันการศึกษาอื่น การให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้กับทรัพยากรประเภท สถาบันการศึกษาอื่น และสถานที่ราชการ

3.3 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ลักษณะการใช้ที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ได้แก่ การรวบรวม เป็นวัสดุประกอบการปฏิบัติงานวิชาการ ใช้เป็นวัสดุอุปกรณ์

การเรียนการสอนและแนะนำมอบหมายให้นักเรียนรวบรวมมาประดิษฐ์เป็นวัสดุสิ่งของ โดยใช้
กับทรัพยากรประเภท ดินไม้ และดิน หิน แร่ ทัศนศึกษา พานักเรียนออกไปตั้งค่ายพักแรม
และใช้สำหรับจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยใช้กับทรัพยากรประเภท ป่าไม้ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ
น้ำตก และวนอุทยาน

3.4 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางสังคม ลักษณะการใช้ที่โรงเรียนส่วนใหญ่
นำมาใช้ได้แก่ ให้ความรู้และนักเรียน เป็นผู้สังเกตการณ์ ให้ความรู้และนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง
นำข้อมูลมาจัดนิทรรศการและจำลองสถานการณ์ และมอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
โดยใช้กับทรัพยากรประเภท ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของประชาชน และกิจกรรม
ในวันสำคัญ

4. ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ

ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางบุคคล ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบ ได้แก่
ทรัพยากรมีจำนวนน้อยและอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท ผู้เชี่ยวชาญ
เฉพาะด้าน ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ ทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอในการให้ความช่วยเหลือ
ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ บุคคลในวงการธุรกิจ และผู้ประสบผล
สำเร็จในงานอาชีพ ทรัพยากรขาดทักษะในการนำเสนอ ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท
ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากร ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท
บุคคลในวงการธุรกิจ และผู้ประสบผลสำเร็จในงานอาชีพ

4.2 ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัญหาที่โรงเรียน
ส่วนใหญ่พบได้แก่ ปริมาณมีจำนวนจำกัด ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท โสภณวัตถุจากหน่วยงานอื่น
ระยะทางอยู่ห่างไกล ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดอื่น ๆ พิพิธภัณฑ์
สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถาน และศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ

4.3 ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบ
ได้แก่ ระยะทางอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความปลอดภัย
ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท ป่าไม้ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ น้ำตก และวนอุทยาน

4.4 ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางสังคม ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบ ได้แก่ ขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท ประเพณี วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของประชาชน ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกันและทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ ซึ่งพบกับทรัพยากรประเภท การดำเนินชีวิตของประชาชน

4.5 ปัญหาการดำเนินการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบ ได้แก่ โรงเรียนขาดการวางแผนการ เลือกทรัพยากรและการ เตรียมการใช้ให้เหมาะสมกับงานวิชาการแต่ละแขนงงาน โรงเรียนยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรท้องถิ่น ขาดการประสานงานที่ดีระหว่าง โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งทรัพยากร และการควบคุมนักเรียนเดินทางไปศึกษาไม่สะดวก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่นที่ใช้ในงานวิชาการ

1.1 งานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยงานด้านหลักสูตร งานด้านการจัดการเรียนการสอน และงานด้านการวัดผลประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนนำทรัพยากรมาใช้ได้เหมาะสมกับลักษณะงาน เพราะงานวิชาการทั้ง 3 ด้านเป็นงานที่โรงเรียนต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจน เพื่อเตรียมการให้พร้อมก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ จึงต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญด้านนี้โดยเฉพาะ และเป็นที่น่าสังเกตว่า ทรัพยากรที่โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้คือ ศึกษานิเทศก์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในรอบปีที่ผ่านมา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้ดำเนินงานแนวใหม่คือ จัดให้มีศึกษานิเทศก์รับผิดชอบและดูแลช่วยเหลือโรงเรียนโดยให้ประจำโรงเรียน ๆ ละ 1 คน จึงทำให้โรงเรียนสามารถใช้ศึกษานิเทศก์ได้สะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ทรัพยากรที่โรงเรียนใช้รองลงมาคือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่นนั้น ซึ่งให้เห็นว่าโรงเรียนมีการประสานสัมพันธ์กับบุคลากรที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางในการจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา (2531) ที่มีความเชื่อว่า "โรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิด และ/หรือร่วมแก้ปัญหาของชุมชนด้วย โรงเรียนควรใช้ทรัพยากรของชุมชนและในหลายกรณี ควร เชิญผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนให้ความรู้แก่นักเรียน และร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย"

1.2 งานวิชาการด้านสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรได้เหมาะสมแล้ว แต่มีข้อค้นพบที่น่าอภิปรายดังนี้

งานบุคลากร เกี่ยวกับการปฐมนิเทศครูใหม่ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนใช้ทรัพยากรภายนอกเป็นส่วนน้อย อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการปฐมนิเทศครูใหม่เป็นการชี้แจงแนะนำให้ครูใหม่เข้าใจเกี่ยวกับผู้ร่วมงาน อาคารสถานที่ และอื่น ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งบุคคลที่จะให้ข้อมูล ข่าวสาร และสภาพที่แท้จริงได้ดี จึงควรเป็นบุคคลภายในโรงเรียน แต่ Harris (1985) กล่าวว่า การปฐมนิเทศครูใหม่เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและสภาพแวดล้อมชุมชนภายนอกโรงเรียน ดังนั้นหากโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฐมนิเทศครูใหม่ที่ถูกต้อง การนำทรัพยากรภายนอกมาใช้ให้มากขึ้นก็จะสนองจุดประสงค์ของการปฐมนิเทศครูใหม่ได้

งานบุคลากร เกี่ยวกับการพัฒนาและอบรมครู โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรเหมาะสมกับงาน เพราะทรัพยากรที่โรงเรียนใช้ คือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และอาจารย์จากสถาบันการศึกษาอื่น ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่โรงเรียนควรเชิญมาให้ความรู้ พัฒนา และอบรมครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานอาคารสถานที่เกี่ยวกับการใช้พื้นที่บริเวณปฏิบัติงาน มีโรงเรียนเพียงร้อยละ 27.78 ที่สามารถใช้ทรัพยากรประเภทสถานประกอบการ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้สถานประกอบการในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ อันอาจทำให้หลักการและเจตนารมณ์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง) ที่เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะ เฉพาะด้าน อันจะเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคต โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ นอกจากสถานศึกษาของตนตามความถนัดและความสนใจ (กรมวิชาการ, 2533) ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ได้ และยังไม่สนองจุดเน้นและแนวปฏิบัติการพัฒนาการศึกษาตามนโยบายและแผนของกรมสามัญศึกษา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอาชีพ การพัฒนาการเรียนเน้นหนักให้นักเรียนปฏิบัติจริง สามารถผลิตผลออกมาให้นำไปใช้หรือขายได้ โดยใช้ทรัพยากร วิทยากร และสถานประกอบการท้องถิ่นเข้ามาช่วย (กรมสามัญศึกษา, 2532) ผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีค่านิยมให้บุตรหลาน

เรียนต่อในระดับสูง โรงเรียนต่าง ๆ จึงแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าให้ความสำคัญต่อหลักการของหลักสูตรและจุดเน้นของกรมสามัญศึกษาในเรื่องการใช้สถานประกอบการ สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากเจ้าของสถานประกอบการกลัวว่านักเรียนที่มาฝึกงาน จะก่อความเสียหายแก่กิจการของตน และโรงเรียนไม่สามารถจัดบุคลากรเวลา และพาหนะ เพื่อควบคุมนักเรียนไปยังสถานประกอบการได้อย่างพอเพียง

งานบริการ เกี่ยวกับการแนะแนว โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรเพียงบางประเภท ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรนำทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชนมาใช้ให้มากขึ้น เช่น นักธุรกิจ ผู้ปกครองนักเรียนและพระสงฆ์ เพราะงานแนะแนว เป็นงานช่วยเหลือนักเรียนให้มีพัฒนาการที่ถูกต้อง และส่งเสริมศักยภาพส่วนบุคคลของเด็กให้ดีที่สุดจนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมและตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคตของตนเอง บุคลากรที่สามารถให้ข้อเสนอแก่นักเรียนในการเตรียมตัว เลือกและตัดสินใจแนวทางการดำรงชีวิตในอนาคตได้ดี จึงควรเป็นบุคคลในชุมชนที่มีความรู้และอาชีพที่หลากหลาย

งานบริการ เกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริม โรงเรียนใช้ทรัพยากรสำหรับงานด้านนี้เป็นส่วนน้อย แม้ว่าการสอนซ่อมเสริมตาม เอกสารคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ระบุว่า ผู้ที่ทำหน้าที่สอนซ่อมเสริมอาจเป็นครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชาครูแนะแนวฝ่ายวิชาการ ฝ่ายวัดผล วิทยากรประจำท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน แสดงว่าในการปฏิบัติจริง โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้บุคลากรภายในโรงเรียนเป็นส่วนมาก อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรภายในโรงเรียนมีพร้อมอยู่แล้วที่รู้จักดี เจตตด้วยของนักเรียนแต่ละคน จึงเป็นการง่ายและสะดวกกว่าที่จะใช้บุคคลจากภายนอก

งานบริการ เกี่ยวกับการส่งเสริมห้องสมุด โรงเรียนส่วนใหญ่ผู้นำทรัพยากรมาใช้ได้เหมาะสม เนื่องจากงานห้องสมุดจะดำเนินไปได้ดี โรงเรียนจะต้องร่วมมือกับห้องสมุดอื่น ๆ ในชุมชนในการแลกเปลี่ยนและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดก้าวหน้าและกว้างไกล

2. ลักษณะการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ

2.1 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางบุคคล พบว่า ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางบุคคลที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ

Olsen (1960), Kenworthy (1962) และ Michaelis (1972) เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรบุคคลโดยการเชิญวิทยากรและผู้มีความรู้ความชำนาญในท้องถิ่นมาให้ความรู้ในโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากลักษณะการใช้ดังกล่าว โรงเรียนควรใช้ทรัพยากรบุคคลในลักษณะอื่นอีก เช่น การขอสัมภาษณ์และการเชิญเข้าร่วมอภิปราย ซึ่งโรงเรียนจะได้รับข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น พบว่า ลักษณะการใช้ที่โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปัจจุบันที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากร และสถานประกอบการต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยการศึกษา นอกสถานที่ การส่งนักเรียนไปหาประสบการณ์โดยการฝึกงาน มอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่าดี เพราะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รู้จักคิด รู้จักทำ และแก้ปัญหาเป็น และนักเรียนได้ประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาด้วยตนเองภายใต้การดูแลของครู แต่ Grinnell และ Erle (1896) ได้ให้ข้อคิดว่า "ทัศนศึกษา และการศึกษา นอกสถานที่ เป็นการเพิ่มคุณค่าของบทเรียน และเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน จึงควรจัดให้สัมพันธ์กับหลักสูตรไม่ใช่การจัดเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจในโรงเรียนเท่านั้น"

2.3 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ พบว่า ลักษณะการใช้ที่โรงเรียนส่วนใหญ่ นำมาใช้โดยรวม เป็นวัสดุประกอบการปฏิบัติงาน ใช้ เป็นวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและแนะนำมอบหมายให้นักเรียนรวบรวมมาประดิษฐ์ เป็นวัสดุสิ่งของนั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิดา เลาหวัฒน์ (2526) และ ประสิทธิ์ อามาตร์ (2529) ที่พบว่า วิธีใช้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ วิธีที่ครูส่วนใหญ่ใช้ คือ การนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์ เป็นอุปกรณ์การสอนและมอบหมายให้นักเรียนรวบรวม เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียน สำหรับลักษณะการใช้โดย การทัศนศึกษา การตั้งค่ายพักแรม และจัดกิจกรรมนันทนาการ โรงเรียนส่วนใหญ่นำมาใช้ตรงกับแนวคิดของ Olsen (1960) และ Kenworthy (1962) ที่ว่า การจัดทัศนศึกษา การศึกษานอกสถานที่ และการตั้งค่ายพักแรมจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง สัมผัสสถานการณ์จริง เห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นและมีความรัก ห่วงแทน และภาคภูมิใจสภาพแวดล้อมรอบตัวในสังคมที่ตนอยู่ ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดทัศนศึกษา โรงเรียนควรเตรียมวางแผนล่วงหน้า โดยประสานงานกับหน่วยงานหรือแหล่งวิทยากร และครูกับนักเรียนควรร่วมกันอภิปรายวัตถุประสงค์ และความรู้ที่จะได้รับการทัศนศึกษา เพื่อให้สิ่งทีนักเรียนชม มีสาระสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่เรียน และหลังจากทัศนศึกษาแต่ละครั้งควรให้นักเรียนเขียนรายงานความรู้ซึ่งนักเรียนได้รับมาด้วย

2.4 ลักษณะการใช้ทรัพยากรทางสังคม พบว่า ลักษณะการใช้ที่โรงเรียน

ส่วนใหญ่นำมาใช้ ให้ครูและนักเรียนเป็นผู้สังเกตการณ์ เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง นำข้อมูล มาจัดนิทรรศการและจำลองสถานการณ์ และมอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นับว่าดี เพราะแนวคิดพื้นฐานของการจัดการศึกษาปัจจุบันที่ว่า การศึกษามีได้จำกัดอยู่แต่ ภายในกำแพงโรงเรียน แต่เด็กได้เรียนรู้อะไรบางอย่างอยู่ตลอดเวลาทั้งขณะอยู่ที่บ้าน และตามสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนที่จะต้องออกไปเกี่ยวข้องกับชุมชน ดังนั้นการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและผูกพันในท้องถิ่นของคน อันจะส่งผลให้เขามีความต้องการ จะพัฒนาท้องถิ่นของตนต่อไปในอนาคต

3. ปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่น

ปัญหาทรัพยากรทางบุคคล พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหา เกี่ยวกับทรัพยากรมีจำนวนน้อย ไม่มีเวลาว่างพอ และโรงเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง ทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรลักษณ รัตติกาลชลากร (2525) และ ประพนธ์ จันทรัตน์ (2532) ที่ว่า ปัญหาการใช้ทรัพยากรและแหล่งวิชาชุมชนที่เป็นบุคคล ที่โรงเรียนประสบ ได้แก่ ทรัพยากรมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาดังกล่าวจะไม่มี หากโรงเรียนวางแผนเตรียมการที่ดีล่วงหน้า ก่อนนำมาทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้

ปัญหาทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรประเภทวัสดุอุปกรณ์มีจำนวนจำกัด ผู้วิจัยเห็นว่าคงต้อง แก้ปัญหาโดยใช้อุปกรณ์เท่าที่มีอยู่ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งควรจัดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการใช้ รักษา และซ่อมแซม ให้อุปกรณ์เพื่อไม่ให้เกิดการเสื่อม เร็ว เกินควร และโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ

ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ พบว่า ปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ ประสบ คือ ระยะทางอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก และแหล่งทรัพยากรไม่มีความ ปลอดภัย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้ทรัพยากรทาง ธรรมชาติในกรุงเทพมหานครถูกทำลาย แหล่งทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาจึงมีน้อยลง โรงเรียนจำเป็นต้องใช้แหล่งทรัพยากรนอกท้องถิ่นที่อยู่ไกลออกไป เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัส สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง ดังนั้นโรงเรียนต้องควบคุมนักเรียนเดินทางไปยัง แหล่งทรัพยากรนั้น ๆ ซึ่งอาจมีอันตรายดังที่เคยปรากฏว่าโรงเรียนหลายแห่งประสบอุบัติเหตุ

ขณะที่พานักเรียนทัศนศึกษาหรือศึกษานอกสถานที่ การแก้ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนอาจพิจารณาจัดประสบการณ์โดยการนำภาพถ่าย สไลด์ วีดีโอเทม มาใช้ในโรงเรียนแทนการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา

ปัญหาการใช้ทรัพยากรทางสังคม พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาเกี่ยวกับขาดการอนุรักษ์เพื่อการศึกษา ช่วงเวลาไม่สอดคล้องกัน และทรัพยากรมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นต้นแบบ อาจเป็นเพราะว่า กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเมืองหลวงที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนในชุมชนมีวิถีชีวิต ศาสนา การศึกษา และอาชีพที่หลากหลายและแตกต่างกันและวัฒนธรรม ประเพณีส่วนใหญ่ถูกวัฒนธรรมตะวันตกกลืนไปมาก ทรัพยากรทางสังคมที่มีอยู่จึงขาดความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขาดการวางแผนการเลือกทรัพยากรและการเตรียมการใช้ทรัพยากร โรงเรียนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรท้องถิ่น และขาดการประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิพนธ์ รอดภัย (2525) ฉวีวรรณ เต็มพิทักษ์ (2528) และรายงานการประเมินสภาพการจัดการศึกษา และการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527) ที่ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีการวางแผนและสำรวจแหล่งทรัพยากรและวิชาการท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในโรงเรียนน้อยมาก ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้มีสาเหตุหลายประการ ดังนี้ ประการแรก ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการนำทรัพยากรมาใช้ในโรงเรียน ครูจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะนำทรัพยากรมาใช้ด้วย ประการที่สอง การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรมากกว่าจัดประสบการณ์จริง ดังนั้นการใช้ทรัพยากร ทำให้เสียเวลามากไม่ตรงจุดประสงค์ของโรงเรียน ประการที่สาม การใช้ทรัพยากร โรงเรียนต้องรับภาระและรับผิดชอบมากขึ้น ตั้งแต่การจัดเวลาเรียน การติดต่อแหล่งทรัพยากร และการควบคุมนักเรียน ซึ่งผลที่ได้รับอาจไม่คุ้มค่างับเวลาและทุนที่ใช้ไป และประการที่สี่ แหล่งทรัพยากรในชุมชนที่เป็นประโยชน์และสามารถนำมาใช้ได้จริงมีข้อจำกัด คือ แหล่งทรัพยากรมีจำนวนจำกัด แหล่งทรัพยากรไม่ให้ความร่วมมือ และการเดินทางไม่สะดวก โรงเรียนจึงใช้ทรัพยากรเฉพาะบางโอกาส

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้องดังนี้

กรมสามัญศึกษา

1. ควรจัดโครงการ เผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น โดยทำหนังสือคู่มือ ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ทรัพยากรประเภทต่าง ๆ สำหรับโรงเรียน
2. ควรจัดอบรมและมี เทศ เกี่ยวกับการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประกอบงาน วิชาการในโรงเรียนแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและทุกระดับ

กลุ่มโรงเรียน/โรงเรียน

1. ควรมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีระบบให้สอดคล้องกับหลักสูตร
2. ควรมีโครงการสำรวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกันในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน โดยช่วยกันพิจารณาและเลือกแหล่งทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา
3. ควรจัดตั้งศูนย์และจัดทำบัญชีรายชื่อทรัพยากรท้องถิ่นที่สำรวจแล้ว ณ โรงเรียนใด โรงเรียนหนึ่งในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบถึงความสำคัญของการ ใช้ทรัพยากรอย่างทั่วถึง
5. ควรมีการติดตามผลและประเมินผลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยสำรวจรวบรวมทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อประกอบการสอนรายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของแต่ละจังหวัด
2. ควรมีการวิจัย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของ โรงเรียนที่ใช้ทรัพยากร ท้องถิ่นมาก กับโรงเรียนที่ใช้น้อย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของแต่ละจังหวัด